

Хানты ясайд

10 ноября 2016 года

www.khanty-yasang.ru

№ 21 (3465)

Основана 1 ноября 1957 года

Л. Стирикова верумчур

Тাম
номерайн
лүңтаты:

7

Арсыр мирят ёх
округ кэща не
мойлупсыйн
мäсыйт

8-9

Тэрүм юханэн
Сэрханд
мүв хানтэт
вэйтантупсы вэс

10-11

Айлат ёх Ёмвоши
вэйтантыйлдсайт
па мосты верят
олаңян путартсайт

13

Йисаң-нэпгэц хэ
Павел Янчевич
Айваседа вэлупсы
олаңян

15

«Тэрүм юхан
хэсъет» газета
верты пушхайт
Ёмвоша
юхтыйлдсайт

Тамхурн «Лыдан союм» няврэмтэгээр шуши мир вэрят вэнлтаты хотн рэпилттын Надежда Бушуева. Мирлэхсана вэлтыг емэнхайтлтурайн лүвияха рэпилтты ёхдал пила вошан няврэмтэханты па вухаль мирнэн юнтуусээта вэнлтас, арсыр ёр кэсүпсээт лэштатас. Вошан па мойн пушхиета юнты па касты шенк эмаш ёс.

Округ кәшайт мирхот

Ас потты тылдыш 3-митн округ кәшайт мирхот вәс. Округ кәща нә Н. Комарова Сәрханд вош эвәлт видео ширин мирхот тәс.

И вәр нух вантсы, щитвәнт шүшетн вәлтү хәнтәт елды 50-60 дөв ёр тәйты «Буран» па 30-50 дөв ёр тәйты мотор пәты налог сухуптаты аң питләт.

Ши түмпиди мирхотн государственой тәхетн рәпитеттү ёх пәты йилуп ширин тылдыш вух лүнгатты поступсы одәнән ай тәс. «Няврәмәт вәндтәтти, мир ямәтти па вәлупсы түнматты вәр

тәты ёх пәты тылдыш вух түнцириәца лүнгатты мосл, дәлн кәшайт вән тылдыш вух ад тайсат па ўн вәритсат дыв саттэла рәпаратнеката ай тылдыш вух мәты», – лупас округкәща не. Ши поступсы хүват кашаң давәрт рәпата пәты аршак вух сухуптаты питлы. Кәртәң тохтурат вәнтшүшетаянхты пәты ищи вәншак тылдыш вух ёша холумтты питләт.

Лыв саттэлн вәр тәйты ёх вәйтантупсы

Ай тәхет потты тылдыш 18-мит хәтәлн Ёмвоши Биатлонной центр немуптәхихотн «Лыв саттэлн вәр тәйты ёх VII-мит пүш вәйтантупсы» мәнәс. Кәтсөт айлат ёх округев эвәлтияха юхтыйләт па вет хәтл мәр сыр-сыр тынесты-ләтәстү верәта тата вәнлтыйләт. Тамаң вудаң вәйтантупсы кашаң од сүс пурайн Югра мүвеев па округев Фонд поддержки предпринимательства кәшайт немасыя ләштәләт.

Ияха ёктәшум айлат ёхлүв елпийн округев кәща ләнкәр хә П. Сидоров вүща ясәң китәс пайилуп рәпата пүншты хуята путартас:

– Мосл лупты, хуты юхи хәщум одәтн Югра мүвеев хүчи правительства кәшайт ар ширин див саттэла вәр тәйты хәннөхүята шенк яма нәтләт. Дапәт од мәр тәмәш вәйтантупсэт вәрлүв. Ши пурайт вүш эвәлт па ин вәнта Ёмвоши шурәс хәлумсот айлат хәннөхә арсыр мосты верәта вәнлтыйләс па ин иса худиева рәпата тайдат. Мүн ләнхалдүв, дәлн округевн вәлтү ал хуята тәм йилпа предпринимателя ювум ёх унтаси ищити ям вәр ат мущатсат.

Тәптәньял од округевн вәлтү айлат ёхлүв арат-

тәлн кәтсөт ветъян рәпитеттү тәхи йилпа пүншас. Шит пәта дивед яма вәнлтаты хуята вудаң пәмашипа лупты рахд.

Округев кәща ләнкәр хә ясәңт юпийн арсыр тынесты-ләтәстү верәта айлат ёх вәнлтаты ики Т. Криштанович вәйтантупсы мәнум щосн тәмиты лупас:

– Ма щирәмн, тыв юхаттыйн кашаң айлат хәннөхә, ши вәр одәнән нәмәстү мосл, хуты тата вантум муй уша павтум йилуп рәпитеттү шират имухты рәпата ят вәрләт. Россия мүв, вантэ, мүнцева вухат мәл па ар верәта вәнлтәл. Шит пәта налог ат ширин мүн государства нәтупсы ищипа юхлы сухуптәлүв.

Владимир ЕНОВ

Мирхот ай тәс, муй ширин округевн Россия президент партупсы ширин хәннөхүята арсыр нәтупсэт тәты пәты поступсы ләштәлә. Экономика вәрт тәты департамент хуша оса тәхи вәл, щата хәнты экономической наукайт доктор хә Владимир Куриков рәпител, лүв лупас: «Щи вәрн вән па ям рәпата вәрсы. 2011-мит од вүш эвәлт Россиян мира арсыр нәтупсэт электронной ширин тәты питсыйт, итәх – МФЦ тәхет мухты, итәх – па тәхет мухты. Тәм Россия президент поступсы мүн округевн

Ас потты тылдыш 15-мит хәтл вәнты тәса нух ләштәтти етшәлә».

Мирхотн 2017, 2018, 2019-мит одәтн «Сотрудничество» поступсыя йилуп вәрт нух хәншисыйт. Ар няврәм тәйты ёха тәрум пәты мүв мәты юкана вух сухуптаты питлы, дәлн елды див хот дәттү ат вәритсат. Хәщум вухат мәнләт: түтәң па тухлән хопати мир тәтъляты пәты, лекшитти вәрата, хотат омасты кеша, кев ёш талтү па па мосты вәрата.

Людмила
ШУЛЬГИНА

Ай тәхет потты тылдыш 19-мит хәтәлн Ёмвоши правительства хот йити айкел ёкәтти хәннөхүята Югра мүвеев кәща ләнкәр хә Дмитрий Шаповал пила вәйтантыйләт.

Муй ширин кев ёшат йилпаттыйт

Мирхот мәнум пурайн Д. Шаповал пуртәртас, муй ширин тәм од мәр округев дуватн машинаитн янхты кев ёшат йилпатты питсыйт.

Щиты 9,2 километра хүват йилуп кев ёш ин па вәрсы. Щалта 30 километра арат ёш тәм күтн йилпатлы. Вах юхан шәпи ищити карты нур муҳты машинаитн янхты кев ёш ләштәс. Сәрханд вошн тәм одн километра мултас ёш йилпа пүншасы, ши унтаси арсыр машинаита янхты кеншака йил.

Елды Югра мүвеев кәща ләнкәр хә лупас, хуты округ кәшайт па арсыр мүв илпи таш кәншты тәхет ёх ямсыева нәмәссат па щимаш каашты нәпекәт хәншас, мәта утат унтаси карты нурән кев ёшат сыр-сыр юханәт шәпи вәрты питләт. Шит пәта налог ат ширин мүн государства нәтупсы ищипа юхлы сухуптәлүв.

Надым вошатн щимаш йилуп ёшат ләштәләйт. Капитальной ремонт ширин тәм одн Нягань – Талинка, Нягань – Юган, Игрим – Нижние Нарыкары па Радужный – Новоаганск кев ёшат яма йилпатты мосл. Тәм мәнум одн округев дуватн арсыр машина янхты ёшатомасты пәта араттедн 4 миллиард 50 миллион шойт вух мәнәс.

2016-мит одн округев вух лүнгатты тәхи эвәлт кев ёшат йилпатты тәм пүш 3 миллиард 79 миллион шойт вух субсидия ширин есәлсү, 955 миллион шойт вух па сопаса тәюм вухат эвәлт мәсү. Карты нурат юханәт шәпи вәрты пәта – 1 миллиард 572 шойт вух, кев ёшат йилпатты 1 миллиард 15 миллион шойт вух есәлсү. Ши түмпийн арсыр кев ёш вәрата 491,4 миллион шойт вух па мәнәс.

Владимир НОСКИН

Арсыр мирят оса рэпата олёнан

День народного единства емэнхатл елпийн Югра мёв губернатор ими Наталья Комарова арсыр мирят па культура верэттэты тахия лүнум ёх мирхота ёктылдас.

Вэйтантупсыйн пуртасы, муй ширн Сэрханд па Когалым вошнан арсыр мирят па культура верэттэты тахия питээж ёх рэпилдэлтэй. Тэм вошнан арсыр мирят пила дэхсана вэлты ширн рэпата щикүш тэлдэй, тэп күтэлн лыв шимл вэйтантыйлдэлтэй. Вантэ,

ванкүтлэй мён ён вэлэв, муй сэр вэйтантупсыэт, емэнхатлэлтэй тэм вошнан дэштэлдэйт, лэлн елдэй ширн ям ёктылдас.

Мирхотн пуртасы, васы мэнты тылдэшн Пермь воши Россия мёвтэл арсыр мирят мицхон Югра мёв эвэлтэй.

Армия мэнты пур юхтас

Щи олёнан Ас потты тылдэш 1-митн «Югра» нэмпи айкелдэл ёкты хотн пуртасы.

Военкомат хуша пухт служитты вэра дэштэты тахи кэща хэ С. Коваленко лупас, ван хэтлуп тылдэш 31-мит хэтл вэнты служитты вохты тахия дапа ўурас айдат хуята юхтэй мосл. Ин тэп хэдүм ўурас хуята арсыр тохтүрэйтн нух вантсийт, лыв эвэлтэлэдэ 500 хуята Россия Армияя служитты мэнсэйт. Елдэй ястас: «Ас потты тылдэш 7-митн Пыть-Ях воши пухт ёкты тахи рэпитеттэ олнитэл, 10-митн лыв арсыр тахета китти питээйт».

Контрактной ширн служитты вэр тэты кэ-

Л. Спирякова/верумхур

ща хэ Д. Мутаев айтэс, юхи хэшум нял одэтн ўурас мултас пух ширн армияя мэнсэйт. Тэм одн контракт непек ширн 200 хуята арсыр тахетн служитты питээйт. Айдат ёх Россия тумпи Таджикистан, Киргизия па Армения мёвтэн служитдэлтэй. Муй паты хэ хуята контракт вэр

оса тахет нух питээйт. Щиты Сэрханд район хоттел ёха па нявлэмэйт нётты «Апрель» нэмпи оса тахи олёнамит тахия питээйт. Лыв па хон пелэх мёвтэйт эвэлт юхтум нявлэмэйт рүү ѿсана па рүү вэлупсыяа вэнлтэлдэйт.

Н. Комарова лупас, хути мет олён щимаш нётупсы тэп арсыр мирят пила рэпитеттэ оса тахет тэлдэйт. Щит паты кашаң оса тахия дэштэты мосл, лэлн имухты арсыр нүшайт түнматты.

Ирина САМСОНОВА

кола етшуптум 18-40 од дуват хэ хуята. Атум вэр верум, сутытум муй па кэсна хотн омсум ёх служитты ён вэритдэйт. Д. Мутаев ясэн ширн, вэн непек тайты хэ хуята и од служитты муй па контракт непек ширн кэтод пирити вэритдэйт.

Военномаршал Ю. Буров пуртартас, пухт арсыр тахета китлэйт: воздушно-десантной, ракетной, военно-морской, воздушно-космической па па тахета. 60 процент аратпух сухопутной войскайт хуши служитдэйт.

Ин Югра мёвевн и кадетской ёшкола, и корпус, 112 кадетской класс, 44 кадетской па ипулян казачьей класс, 17 кадетской ёшкола вэл.

Людмила СПИРЯКОВА

ты вэр иши вантман тайдэйт, шуши ёха пуртартас, муй мосл вэртэй, хэн вўлды мэшэцаа ийл. Округевн мёвев давалтдыши кэштэйт непек лэштэйт. «Щи непек посн мён мёвевн вэлтэй ёх мёвтэйт, йинкэйт сыстама тайты питээйт. Ма ширэмн, правительства ёхлувса па оса тахетн рэпитеттэ хуята мёвев давалтдыши паты ияха рэпитеттэ мосл», – лупас оса тахи кэща хэ.

Надежда НОВЬЮХОВА

Мёвев давалтды мосл

Мэнүм тылдэш 20-митн Ёмвоши округ мёв-ават сыстама тайты па давалтды вэрэттэ олёнан мирхот вэс. Щата айкелдэл ёкты ёх пила пуртартас «Самаровский чугас» тахи кэща хэ.

Е. Калашников, «Югра лылнууттэй» тахи кэща хэ А. Новьюхов, округ общественной палатын рэпитеттэ хэйнэн В. Булатов па М. Хасанов.

Е. Калашников лупас, хути Югра мёвевн мёт вэн сурт – хайнхэхуятаин мёвтэй хэлэлтэйт па

вэнтэн мосты непек таклы юхтэй сэвэртэйт. Щи вэрэттэ түнматты ширн «Самаровской чугас» ёх вэнтэн мир паты рүтэштэй тахет, ёштэй па хэнхэпэт версэт, лэлн мир рүтэштэй мёвев давалтман ат тайсэл.

Тэм одн Югра мёвтэй

вэнтэн мосты непек таклы юхтэй сэвэртэйт. Щи вэрэттэ түнматты ширн «Самаровской чугас» ёх вэнтэн мир паты рүтэштэй тахет, ёштэй па хэнхэпэт версэт, лэлн мир рүтэштэй мёвев давалтман ат тайсэл.

А. Новьюхов ясэн ширн, лыв вўлэт мэшигт

Айлат ёх вәлты шират одәнән

Васы мәнты тылдәш 20-митн Правительства хоти округев луваттыйн нявшемәт вәрәт әхтыйн рәпитетты ёх вән мирхота әктәшийдәт. Тата округ па район эвәлт комиссияйт хуци нявшемәт пида рәпитетты хуяттәт, округ, районат эвәлт кәщайт, прокуратура, полиция ёх, оса тәхети рәпата тәтә хәйнөхүяттәт па Югра мүв луваттыйн айкеләт әкәттә ёх вәсәт.

Югра мүв хоттел ёх вәрәт тәты оса тәхи кәща ими С.В. Поливанова па дүв ләңкәр неңдәл Н.В. Бойко мирхоти иши вәснән. Вантэ, тәм оса тәхи хуяттәт правительства ёх пида и рәпата вәрләт, ләлн округевн хоттел ёх, айлат хуяттәт па нявшемәт яма ат вәсәт.

Сыр-сыр оса тәхет па кәщайт түмпийн тәта нявшемәт вәрәт мәт яма вәты, айлат эвет па пухәт, хоттел ёх вәлупсы давәлман па вантман тәйти хуяттәт вәсәт. Щит Тюмень вош эвәлт «Покров» нәмпи оса тәхи кәща ләңкәр хә, социологической наукайт кандидат К.А. Шестаков, Нижневартовской район Излучинск кәртән мир пида рәпитетты хә Иерей Георгий (Болотов), «Ар нявшемән хоттел ёх па кашаң нявшемән симәлтә семья» оса тәхи кәща Е.А. Гридасова, Ёмвашән әнки-ащи юканы вәлты «Югра мүв хотән мир» оса тәхи кәща Т.В. Полуянова, «Манстәр район шәкәшты нявшемәт симәлтә хоттел ёх» оса тәхи С.Н. Иванова вохсыйт.

Мирхот пүншумн комиссия тәхийн кәща юканы вәлты ими Т.А. Черкашина путәртәс, хуты тәм од яртъян тылдәш мәр Югра мүвн айлат ёх күтн вевтам вәрәт 16% шимла үисәт. Щалта 20% әнкет-ащет нявшемәт тәса симәлтә питсәт. Щи ям вәрәт арсыр оса тәхет

ёх, сыр-сыр нявшемәт вәрәт әхтыйн кәщайт па айлат ёх пела сәмәң хәйнөхүяттәт унтасн тывсәт. Вантэ, Югра мүв губернатор не Наталья Комарова партәс, ләлн округев хүваттыйн нявшемәт вәрәт давәлман па вантман тәти оса тәхия арсыр тәхет лунман ат вәлдәт. Тәп яха катләсман, и ям нумәсн тәм вевтам вәрәт түнматты рәхл.

Тәмхәтл айлат ёх пәты арсыр кәсупсәт, дүңтүпсәт, путәрт па вәйтантүпсәт дәштәлдәйт. Щит «Тәрәесман па шалитман тәти», «Нявшемәта сәмәңа нәтты», «Уяна, пищәңа вәлты», «Айлат пура – щит мәт уяң пура» па па утәт.

Тюмень вош эвәлт түхтум хә Константин Шестаков әктәшүм хуяттәт айкел тәс, муй ширн лыв оса тәхи хоттел ёх па айлат эвет-пухәт пида рәпитетләт. Кәща хә ширн, мәт сыры айлат ёха путәртты мосл, хуты ар нявшемән хоттел ёх – щит вән уй. Щит пәты лыв айтеди яма ат вәләт, тәп әнки-ащи пида сәмәң па нумсәң нявшемәт симәл.

Сәрханл район «ЛянторИнформ» нәмуп айкеләт ләштәттә тәхи кәща ләңкәр не Анастасия Тарасова лупәс, хуты лыв тәм лүңән «Вәнләттәтә лапәт хәтл» нәмпи йилуп вәра вүяңтсәт. Тәм передача нявшемәт, айлат ёх, вәнләттәтә хуяттәт, әнкет-ащет пәты ләштәтлә,

ләлн ашколайтн вәнләттәтә пушхәт ат вантсәт, муй ширн лыв луваттәл нявшемәт вәлдәт, муйсәр вәрәт лыв веда әмшәт. Щи юпийн лыв иши ләнхадәт яма вәнләттәт, арсыр кәсупсәт, дүңтүпсәт кәстү, ёрәштәт вәра хәншаньшты па па утәт.

Округ оса па внешней связят департамент тәхийн рәпитетты ими Ольга Санталова мойн мира путәртәс, муйсәр әмшәт вәрәт айлат эвет-пухәт па хоттел ёх ям вәлупсы

Тәм од яртъян тылдәш мәр Югра мүвн айлат ёх күтн вевтам вәрәт 16% шимла үисәт. Щалта 20% әнкет-ащет нявшемәт тәса симәлтә питсәт.

пәты Югра мүвн вәлты айкеләт вәрты тәхет ләштәлдәт. Вантэ, лыв әмшәт мосты рәпатаит унтасн округевн вевтам вәрәт шимла йилдәт.

Щиты «Новости Югры» нәмпи газетайн рәпитетты ёх «Пәлтаплы айлат пура» вәр ләштәлдәт. Лыв хәншадәт, муй ширн айлат ёха па нявшемәта вәнтән, машинайтн яңхты-мәнты ёшн яңхты мосл, муйсәр вевтам утәт итәх пурайн Интернеттән ванләтдәт па па мосты вәрата вәнләтдәт.

Щи түмпийн тәм газетайн рәпитетты айлат не Екатерина Лосецкая грант вух ёша павтәс, ләлн кәлә мәш тәти нявшемәта нәтты. Лүв ёрәлн кät тылдәш мәр 2000 шурәс хәйнөхә вүр мәс. Кät пүш мосты кәлә вәйтсә па пушхәтә нәтты.

Щалта «Югория» хоти рәпитетты неңдәт па икет «Теле-

визионная служба безопасности» йилуп ширн дәштәтти питсәт. Интәм лыв атум па пәлтап вәрәт одәнән Югра мүвн вәлты мира ўн путәртләт, тәп ям па мосты утәт ванләтдәт. Щи түмпийн нумсән, непекәң хуяттәт вохдәт, ләлн округевн вәлты мира яма путәртты, муй ширн арсыр давәрт суртәт тәса мосл түнматты.

Сәрханл вош «Сургутская трибуна» нәмуп газетайн рәпитетты хуят Ольга Прядоха иши грант вух мущатәс. Щит пәты интәм мәшәң нявшемәт симәлтә хоттел ёха нәтл.

Нуви сәңхүм вош «Квадрат» нәмпи айкеләт кәншты па хәншты тәхи имет па икет вошан нявшемәт вәрәт вантман тәти тәхет ёх пила яха рәпитетләт. Щалта сыр-сыр нәтупсәт вух па па мосты вәрәт одәнән мира путәртләт. Щи түмпийн ар нявшемән хоттел ёх одәнән айкеләт тәдәт, әмш нявшемәт, лыв вәрләл одәнән айт павтәтләт.

Мирхот юпийн әкәттәшүм хуяттәт нумса юхәтсәт, ләлн оса па внешней связят департамент ёх 2017-мит олн «День семьи, любви и верности» емәнхәтл пәты айкеләт ләштәттә ёх күтн кәсупсәт ат вәрсәт. Ләлн кашаң хәйнөхә әмш ай ләштәтәс па мира ванләт.

Щи түмпийн Югра мүв луваттыйн нявшемәт вәрәт давәлман па вантман тәти тәхет Тюмень вош «Центр защиты материнства «Покров» нәмпи осатәхи пила яха вәйтантүпсәт, дүңтүпсәт, ванләтүпсәтәт ләштәтсәт.

Ирина ПОСЛОВСКАЯ

Рүтъщупсы и дапät питл

Ас потты тылдäш 2-мит хäтäлн мёвев кäща неца нётты хэ Алексей Забозлаев па природной ресурсат немуп хот репатнек Александр Комиссаров «Неделя туризма» вэр одäнäн ай паватсäн. Щи ут Ас потты тылдäш 7-13-мит хäтäлти Нефтеюганской, Сэрханл па Ёмвош районäт, Сэрханл воши па Ёмвошн мäнты питл.

Дапät хäтл мäр яң вудац каш хäр вэрлү. Тäm олн мёвев «Год детства» nem тäйл, щит вўранäн ар вэр нявремäта постäлы. «РФ 52-кем мёв эвälт юхäтты ёх 200 мултас рүтъщупсы лäшатсäт. Па одäт иты тäm пüш Республика Крым эвälт хäиннехäйт тыв юхäтлät. Ас потты тылдäш 12-мит хäтäлн нёмасыя Крым Республика хäтл вэрлүв, хута Саки па

Евпатория вошина одäнäн мира ай паватды. Иши кäмн «Кавказские Минеральные Воды» немуп рүтъщаты тäхет одäнäн путэр мäнты питл», – лупäс А. Забозлаев.

«Югра Тур» хäрн Ёмвош округ кäщайт Российской географической тäхи ёх пида вэтица репитты непек хäншläт. Щи тухäлпи «Географический центр Югры» вэр вўранäн

Ёмвош па Сэрханл районäн кätn-кütн Лямин юхан хуши щимäш нёмуп сохл нух ехäтлы. Эхäт рүтъщаты ёх тäлн па лўнäн щив яњхты питлät.

Рүтъщупсы хäр Ас потты тылдäш 7-8-митн Сэрханл воши пüнишлы. Ёмвош районäн «Туризм в районе глазами детей» немуп ванлтупсы питл. Нефтеюганской районäн уша паватды, хуйтат рүтъщупсы вэрн грант вух холумтлät. Сэрханл районäн нявремäт пäты «Памятные места Югры», «Юный турист», «Этнотуризм в Русской» па «Уголок России» немуп кäсупсээт, ванлтупсээт лäшатлыйт.

Ульт-Ягун хуши «Фототуризм как образ жизни» па «Наш мир – туризм» немуп хäрнäн вэрлыйнäн. Щитät тумпи «Медицинский и оздоровительный туризм», «Туристическая безопасность» ента пäсаннäн вэрлыйнäн, рүтъщаты ёх ар вेरа вэнлтäты питлыйт. Па одäт иты мойн ёх шуши мир лëтутн дапäтлыйт. Тынесты хäртэн вой сух, воньщумут, нюхи па хўд ел тыныты питлы. «Неделя туризма» хäтлät Ёмвошн лäп тэхäрлыйт. Щи пурайн щäта вудац ванлтупсы, кäсупсы па «Югра Тур 2016» хäр питл.

Реональда ОЛЬЗИНА

Югорск воши йилуп тäхи пüншсы

Ёмвош нумсäн нявремäт округ кäща не пила

Л. Спирякова ветумхур

Ас потты тылдäш 1-митн мёв округеви Югорск воши хäлмит «Кванториум» нёмпи технопарк тäхи пüншсы.

Вантты хушап хўват округ кäща не Н. Комарова ям вўща яснäт лупäс: «Кванториум тäхет ёх вудац вэртэлät-нумсäн нявремäт енмäллät, вэнлтäлät, дäлн лыв елдымости пасамäн вэр ат пирисäт».

Губернатор не ястäs, ешавэл Нефтеюганск вош кванториум тäхийн вэнлтäйлты нявремäт III-мит национальной

чемпионата кäсты мäндäт. Щи вэр Екатеринбург воши мäнд.

Округ кäща не щи тäхет омäсты ёха вэн пёмашипа лупäс. Лўв эвälтэда уша яис, хуты Россия мёвеви мет одäн кванториум тäхи Югра мёвеви тывäs. Ин тäта хäлмит щимäш тäхи пüншсы.

Щи юпийн Ёмвош нявремäт округ кäща не пила путäртсäт, муй щирн лыв вэнлтäйлдäт, елды муйсäр репата тäты нумäс тäйлät.

Югорск воши нявремäт ван хäтлуп тылдäшни щи тäхийн вэнлтäйлты олнитлät. Щäта эвет-пухäт кäт поступсы хўват вэнлтäты питлыйт, щит информационной технологии па робототехника. Югорск, Нягань вошина, Сүмäтвош, Нуви сäңхум, Манстэр па Советской районäт эвälт 5-18 ол лўват нявремäт щив яњхты питлät. 14-17 ол лўват нявремäт «Информационные и инфокоммуникационные технологии и связь» поступсы хўват вэнлтäйлыйт, дäлн елдлы Интернет хуша мосты вэртэн түнцирäна лäштäтты ат веритсäт.

10 ол луват па вэншäк эвет-пухäт информатика щирн па робота тверты вэнлтäйлыйт. Ин Югра мёвеви кванториум тäхетн 700 мултас няврем вэнлтäйл.

Людмила СПИРЯКОВА

2011-мит од вүш эвәлт образования Министерства кашаң од Всероссийской фестиваль науки немуп мирхот вәрәнтәл. Метсырыщимäшхар М.В.Ломоносов немуп Московской государственной университет 2006-мит одн дәштәс. 2011-мит одн щит всероссийской нәм тайты питәс. Щи вер ләштәссы, дәлн мира ай паватты, муйученой ёх вәрәт па лыв рәпатаел унтасн хәннәхәйт ямашака вәлты питләт. Щит пәты наука фестивальн учёной ёх тухәлпи арсыр хуяташтәк айтәшилләт.

Вәтща рәпитеты непек хәншсәт

Наука хәтләт вәлум пурайн ай тәхет потты тыләш 21-мит хәтәлдн Югорской государственной университет хуши «Сетевое взаимодействие ВУЗов Ассоциации» немуп мирхот мәнәс. Вантэ, ЮГУ Марийской, Удмуртской, Сыктывкарской, Мордовской па Петрозаводской университет, щалта Глазовской пединститут, Западно-Венгерской университет па Университет Восточной Финляндии немуп тәхет финно-угорской университет Ассоциация (АФУУ) ләнман вәлдәт. Щи тәхи 2007-мит одн пүншсы, дәлн айлат ёх вәнлтәты хотац вәтща рәпитеты ат пиньщасәт. Щит вўранән вәнлтупсы иширн ләштәттү нумәс вәл, финно-угорской мир яснат, история па вәлупсы вәнлтәты. Щалта арсыр вәрәт оданән айкел айтты тәхийн ай паватты.

Емвош мирхота ёх айтәшилум путләтсәт, хутишаты сетевой университет па финно-угрят Ассоциация тәхи 2015-2016-мит однанән рәпитетсәт. Щалта лыв рәпитеты хотлад оданән ай паватсәт.

Ас-угорской институт рәпата оданән щата рәпитеты не Елена Косинцева мойн ёха путләтсәт.

Финно-угорской университет Ассоциация вәрәт оданән щи тәхи кәща па Петрозаводской университет ух хә Анатолий Воронин ай паваттәс. Лүв нәмәсл, хути ям, хән щи хотац рәпитеты мир кашаң од мирхот вәйтантыйләт. Мет яма рәпитетия мосл итәх вәрәт пири, щи пурайн арсыр университет эвәлт вән па айлат ёх щив юхатләт. «И программа мосл верты, щит унтасн ямсыева ләрамтты па ләштәттү арсыр вәрәт. Щи юпийн па вәрәта вүянтты рәхл. Щиты мүнцева көншәк рәпитеты питл», – лупәс вузат Ассоциация кәща. Щи юпийн Анатолий Викторович пид ёхлала лупәс, хути университет хуши етылтты электронной па непекаң статьяйт ар тәхета китильтү мосл, дәлн па хуяташтәттү иши ат лүнгатсәт.

Щалта лүв нумсаң, арсыр мүв ректорат, щи ёх ләнкәр хуяташтәттү па учёнойт пәты нәлдам мосл мирхоттәт вәрәнттү. Щи вәрәт рүвн

арсыр мүвн вәлты мир уша паватләт, муй оданән вән непекаң ёх хәншләт па университеттәт мир и нумәсн рәпитеты питләт.

Финно-угорской университеттәт хуши айлат ёх рәт мирдал щирн кәсты па талаца иити вәнлтәйт. Мирхотаң ёх нәмәсләт, щи хуяташтәттү пәты спартакиада немуп касупсэт вәрәнттү мосл па эвет, пухат па мир юнтача иши вәнлтәты. Елды мирхотаң ёх па университеттәт Ассоциация вүты оданән путләтсәт. Там пүлән щата яртъян тәхи вәл. Интум Университет Лапландии, Университет прикладных наук (Финляндия), Тартуской университет па Университет Паннонии (Венгрия) немуп хотац щи в кәрәттү нумәс вәл. Итәх колледжат па ўшколайт иши Ассоциация ләнчада. «Мүнцева тывар хот вүты ѹн мосл. Хән щимәш ут шенк ар, щи пурайн арсыр вәрәт дәштәттү давәрт», – нәмәсл А. Воронин.

Лүв лупәс, хути университеттәт хуши финно-угорской ўшколайт, колледжат па лицеят эвәлт ассоциация верты мосл. ѩхат щитат нявшемәт па айлат ёх вәнлтыйләттү хотац оданән айкел ат айтләт па АФУУ тәхия ши оданән ат лупләт.

Финно-угорской университет Ассоциация ёх сайт (<http://iafuu.ru>) пүншсәт, дәлн щит унтасн арсыр айкел айтты па мира ванлтәты. «Мүн ләнчада, дәлн кашаң университеттәттү вәлты Ассоциация па вәнлтыйләттү хот рәпата оданән ёх щив ат хәншсәт. Щи тухәлпи щата финно-угорской мир вәлупсы оданән иши хәнштү рәхл. Щит

рүвн мүн уша вәрлүв, муйсэр вәрәт Россиян па па хон пәләкн питыйләт», – лупәс Анатолий Викторович. Удмуртской университеттәт рәпитеттү хә Игорь Меньшиков щи ясән пила кашащас: «Там хәтл Интернет унтасн щир вәл арсырн ияха рәпитеттү па айкеләттү киттү. Щи сайт хуши нәлдам хәнштү мосл, хутишаты мүн наука вәрәт дәрамтлүв». Увас мирят институт ух не Татьяна Дятлова нәмәсл, финно-угорской университеттәт Ассоциация сайт хур арсыр тәхеттү ванлтәты мосл.

Там мирхот ет-шуптум елпийн мирхотаң ёх сетевой университет рәпата оданән непек хәншсәт, хутишаты щит вўранән арсыр финно-угорской университеттәт елды вәтща рәпитеттү питләт. Щи тәхи 2017-мит одн рәпитеттү пиньщад. «Там хәтл меморандум немуп непекнеш послүв пунмев юпийн тақа нәмәстү мосл, хутишаты мүн ияха елды рәпитеттү питлүв. Рәпатаев щиты дәштәттү мосл, дәлн ар мира ванлтәты, муй вўрн наука хуши финно-угорской вәрәт па па утат дәрамтлүв. Худна ушана ѹн вәлэв, муй щирн айлат ёхлүв па университеттәта моянца яңхты питләт, худсаты щи вера вух вүты? Ма щирәмн, университеттәттү рәпитеттү мир щит дәштәттү кәс тайләт», – лупәс финно-угорской университеттәт Ассоциация кәща Анатолий Воронин.

Мирят и нумасн вәлты хәтл постасы

Ас потты тыләш 4-мит хәтл Россия мүвев хүваттыйн иса мирят ләхсәца вәлты хәтла вәл. Щи хәтл елпийн Ёмвоши гимназия хотн няврәмт мирхот вәрсәт.

Пушхиет ияха ёктәшман ләхсәца вәлты хәтл оләңән арат арисәт, стихотворенияйтлүнгәтсәт. Лыв арсыр мирят ләмәтсуха ләмәтлясәт па щи мирят оләңән путәртсәт. Хәннөхә муй нуви веншуп, муй питы веншуп, лүв и хураспия вәл, арсыр мирята ләхсәца вәлты мосл. Вантә, и классан

арсыр мир няврәмт вәнләтыйлдät. Эмаш вәс хәләнтты, итәх пушхиет рәт ясцелн стихат лүнгәтсәт, щи мирят рәт ясцел яма һавайлдät, лыв күтэлн рәт ясцелн путәртлдät. Рәт мирят елды шуняца вәлты пайта рәт ясцел лыләна тайты мосл.

Надежда РАГИМОВА

Н. Рагимова берум хур

Арсыр мир няврәмт емәнхәтл пурайн

Мойлупсэт катлуптасыйт

Ас нопатты тыләш ветмит хәтлән Ёмвоши «Югра-Классик» нәмул якты-ариты хотн мир и нумасн вәлты емәнхәтл пайты округев кәща ләңкәр хә Алексей Забозлаев Увас мүвеви вәлты мет апрән, рәпата педа сәмәң па арсыр мирят вәлупсы нүх алумты хәс хуята Югра мүв правительства эвәлт ишәк непекәт мойләс.

Щиты «Лауреат Премии Губернатора Югры «За вклад в развитие межэтнических отношений в Ханты-Мансийском автономном округе – Югре» нәмпимойлупсы оса вәрәт тәты яң тәхи ёха па оса вәрәт тәты яң

ал хәннөхәя мойләс.

Югра мүв губернатор ләңкәр хә А. Забозлаев щиты лупас: «Югра мүвев – щит вән па елпәң киника хурпи тәхи. Тäта 120 мултас арсыр мир вәл. И мир тälтä сähäт йира вәшл ки, вәлупсэв алмәнтыки няркумтäл.

Вантә, кашаң мир и вән йис вәлупсы нәпека хәншман вәл. Щит пайты арсыр мирята яха катласман и ям нумасн, итәсвернеллы вәлты па рәпитеттис мосл».

Увас мир эвәлт тäm вулаң мойлупсы Ёмвоши район Шапша кәртән рәпитеттис юрн ими, «Моньщ хот» нәмул араУ-якән оса тәхи ёх кәща **Лидия Алясова** ёша павтас.

Сәрханд районаны «Югра лылнуптасы» оса тәхи ёх шуши мир вәрәт вантман тайты вухаль

не **Валентина Щадрина** вулаң мойлупсыйн иши катлуптасы. Щадта Сүмәтвош район Саранпауль кәртән увас мир искусствоит вәрәта вәнләттән нә **Валентина Перова** мойлупсыйн мәс.

Елды мойна юхтум мир әмаш етнхот вантсәт. Арсыр араУ-якән ёх тумпийн тата «Моньщ хот» нәмул якән пушхат шуши мир якәт ванлтасәт.

Ирина САМСОНОВА

Мойлупсыйн миюм хәннөхүятт

Л. Алясова па В. Щадрина
А. Забозлаев пила

И. Самсонова берум хурнан

Пәшäс дыпийн вўлэт шәшийлдät

Виктор Иванович па Людмила Егоровна Добрынинаң вәнт кәрт Тәрум юхан питärн вәлдäнäн. Лын кәртäң юханэл вәнта мүн «вахтовка» нәмпи автобусн ийсүв. Щата нәмäң-сыйң Тәрум юхан калтäңän мүн. Виктор Иванович ай мотор хопа омäссүв па кәрта щи юхатсүв. Вәнт кәртäң ими Людмила Егоровна (эви опрäш нәмл Кечимова) кашаң мойң хуят хопьюх карн нух кушмäлсäлә. Щи юпийн юхтум мира кәртäл вандтäслэ. Хätл пелäкн нял күруп дупасыел долъ, щи пүнäлн павärt хотает

па юхан кимäлн певäлт хот омäсд. Немасыя летöt кавäртыйлты хотл пүнäлн нянь кәрд хурамäңа кäräш тäхия вëрмал. Иса юх хотäт күтупн сэр-юра юрн хот донышум. Түтъюхи пай пүнäлн кät амп иирман омäслäнäн. Лын мүнты шувалäснäн па еша хуратсäңän. Кәрт хäри вўлэтн иса пэрäntum. Ямлуватеңта пәшас дыпийн летутäң ром авиет суд нюлыман, пэрса лëвман шэшийлдät. Кәртäң имев Людмила Егоровна лупас, хуты вўлды такда вәнт шушийн атум вәлты:

— Ма сырьи вўлды än

Тәрум юханäң

Васы мäнты тылäш 12-мит вўш эвäлт 16-мит хäтл вәнта Сәрханл районäң Добрынин ёх вәнт кәртäң щи мүв хäнтэт вәйтантупсы мäнäс.

тäйсум. Сәрханл вән вошн вәсум. Щäлта рүтьщäты мänmem ийтäң ма шенк дäңматсум ийс рэтнадам иты вўлды тäйтвы. Щиты авиет лäтсум, ин ма юкан таш тäйтвы не. Ма вўлышам пәшасн тäйлäдам. Дывты арл пелäк лантäң дапäтлäлдүв. Итäх пурайн тулäхн па нянын мийлялдүв. Щäлта авиелüv комбикорм паделäт. Лүң пурайн вўлды пида еша давärt. Олän ай авäт вән кер тылäш хўдаттыйн сема питлдäт. Щи пурайн не вўлдеснäдам мëт ямсыева вантман тäйлäлдүв. Кëслы-щомлы ай пешет иса аңкäрттыйлäлдүв. Тәнялтоворийн ай пешиеv кўräkn тэсы. Щипäta ай пеши юхатты артäң вўлэтиса вантман тäйтвы мосд. Мүн пелäйц пурайн ар няр юх, түңк лэшшатлдүв па вән пәсäн пунлдүв. Щиты тәппелдäца ийра вошийллдүв. И пелкалмуй пäта пәшäсн

вўлышам тäйлäдам, мүн хущава авие щäхäр шимд. Щäлтавўлышаткда кәрт талты питл. Ин кәртэм дылäң па сыйн.

Сәрханл мир вәйтантупсыя Кечимов, Русскин, Покачев, Тарлин, Вандымов па Сенгепов ёх юхтийлдäт. Дыв Тәрум юхан мүвн вәнт кәртäтн вәлдäт. Итäх хуятäт вән вошäт эвäлт юхтийлдäт. «От Югана до Тром-Агана и Агана» немуп вәйтантупсы лэшшатум ими **Валентина Шадрина** лупäс:

— Ma 2011-мит одн Сәрханл районäң шуши мир культура верäт өхтийн рэпитеттиси питсум. Щирн нумäсн юхатсаюм, хäнтэт кеша вәйтантупсы лэшшатты мосд. Вантэ, тাম мүвн арл пелäк шуши мир вәнт кәртäтн вәлдäт. Сәрханл хäнтэт хўлна ийс мирев иты велпäслäдäт, вўлды давäлдäт па рёт ясäнди путäртлдäт. Вән вошäтн вәлман итäх пурайн ёх ийс вәлупсы юрэмäдäт. Тәп вәнт кәртäң вәлты хуятäт рёт ясäнди путäртман ийс хäнты щирев тайлдэл. Щäлта вәнт шушийн вәлты ёх күтэлн тәп вўлдесн өхäлн наврälты, ай хопн кäсты емäңхäтлätäн вәйтантыйлдäт. Щи пäта ма лыв кешеда немасыя вәйтантупсы лэшшатсум. Мëт олän мүн хульева ияха 2012-мит олн Сәрханл районäң «Орт-Ики» нәмпи увäs мир община кәртäң ѣктäшийлсүв. Елды 2013-мит па 2015-мит олät вәнта ма Сәрханл хäнты мирем пида арсыр кәртäтн вәйтантупсэт

Л.Е. Добрынина

Э.Н. Покачева

ВӘЙТАНТУПСЫ ВӘС

вәрәнгесум. Щәлта ин 2016-мит одн мүң Сәрханл, Нижневартовской па Нефтеюганской мүвәйтн вәйтантупсылув питләт. Щиты Ас потты тылдәш олџиттыйн Сәрханлпа хәтләттәпеләкн вәлты хәнтәт Лангепас вошн яха ёкәтләдәм. Щәлта мүң имет пида «пүпи як» хот шира посат па миләт ёнтлув. Хә хуяттәтвой якәт вәнләттәти питләт. Щәлта Ас потты тылдәш 24-мит па 26-мит хәтләтн Нефтеюганск вошн хәлмит пүш вәйтантлув. Тыв Сәрханл, Юган па хәтләттәпеләкн вәлты хәнтәт ёкташләт. Щи пурайн ләнхалув «пүпи як» хотн ләмтыйлты кеша дәңх сухат ёнтты. Айдат ёхлув ариты па якты питләт. Җивела щи верн нәптәл вәна юумир нәтты нәмәсләт. Щәлта Сәрханл район эвәлт «Пимочка» па «Торм-Ёван мокут» ариты па якты хуяттәт юхатләт.

Елды Сәрханл районн 3-мит рәт мүвн вәлты ими **Людмила Добрынина** (Кечимова) нәхмәс:

— Тәмиты хәнты мир пида вәйтантыйлты — щит мәт мосты вәр. Мүң иис вәлупсы яма ўн вәләв. Ин тыв араң-моньщәң па путрән хуяттәт юхатсат. Айдат ёх лытвы хәләнтман арсыр ям путәр нумаса пунләт.

Етнәтн юхтум мир и юххота ёкмийлсәт, Сергей Васильевич Кечимов па Данил Николаевич Покачев айдат пухат якты па лүнәлтупәт вәрты вәнләтсән. Етн па мурта моньщәт, иис вәрәт путәртсәң. Русскинскай эвәлт юхтум ай юхие Серёжа

Сопочин мәт тәса щи икенән хәләнтман тай-сәлә. Няврәма шенк әмәш вәс иис путрәт хәләнтты.

Тәмиты яха юхтум ёх Ная-Вәрта па пойк-щәсәт. Вантә, тәм мүв дәвәлман Эвут Ики тай-дәлә. Щиты Най-Вәрт нәмман тайты кәтнән Сергей Васильевич Кечимов па Данил Николаевич Покачев емәң тәхия яңхсәнән па пойк-щәсән.

Хәнты ими Эльвира Никитовна Покачева вәйтантупсыя юхтум имет дәңх сух ёнтты вәнләтсәдә. Лув яснәл эвәлт уша иис, дәңх щашкан сәх хәтләлн тәп рәхл вәрты. Щәлта Ная-Вәрта сух тәп вән юлн ёнтла. Кашаң ләңха юкан хурасуп сух эвәлт щашкан сәх вәрла. Дәңх щашкан сәх икен иметән ёнтыйлда. Тата ёнтум сухат хә ёхн «пүпи якты» хотн ләмтыйлты питләйт.

Тәм вәйтантупсыя Ёмвош округ губернатор кәща ләнкәр хәя нәтты ими **Людмила Алфёрова** юхтыләс. Лув щирәндн:

— Арсыр рәтнайт Югра мүвн хүбийистәдән яха юхтылман вәсәт. Мәт шопәң иис вән емәңхәтләтн мир вәйтантыйлсәт. Вантә, щимәш пурайн ай кәртәт эвәлт вән вошат эвәлт ван рәтнайт па хүвшәк питум ёх худыева яха ёкташйлсәт. Ин Сәрханл вош па район «Югра лылңуптәти» тәхи кәща унтасн щимәш вәйтантупсәт елды вәрты кашаң од питсайт. Тәмиты мир яха юхаттәлн айдат эвәт па пухат аршак иис вәр хәнты вәлупсы оләнән уша вәрләт. Ин вантман

Л. Добрынина мойң мира кәртал ванлтәлләэ

Юхтум мир арсыр вәрәт оләнән путәртсәт

тәйсәм, Сәрханл мир вән хуяттәт Сергей Васильевич Кечимов па Данил Николаевич, Эльвира Никитовна Покачевән мултты сонтумләт вәрты, лыве-ла имухты айдат хәнты хә Сергей Русскин нәтл. Щиты ай ёх хәнты мирев иис нумаса щи көрләләт. Мәнәма иши тәмәш вәйтантупсыя яңхты вән уй, ма тата ар сурт иил-па уша версум. Күш ма айтедән яма вәләм, Ная-Вәрта поресты пурайн кашаң вер түң па яма тәты мосл. Щи тумпиди щимәш тәхийн тәса вән хуят хәләнтман вәлты мосл. Ләлн тәмиты вәйтантыйлты вәрев елды вәлупсәвн ат вәл. Щиты, мосаң, мүң паклув шуши мирев

культура елды әнумты няврәмәт сәма пунты.

Мосл лупты, рәтнайт вәйтантупсы «Югра лылңуптәти» тәхи, Сәрханл район культура тәты тәхи ёх дәштәтсәт. Мир яха ёкташтәл кеша Ёмвош округ культура вәрәттәты департамент вух мәс. Иса тәм вәйтантупсыя 30 мултас хәннәх юхтылум мирара дәлумтәл елпийн кәртәң ими Людмила Егоровна мүнты хурман мүң нуви дантән ёхума тәтъяслә. Щирн ай доңыш равие пәрийс па ёхум воныщумуттәт па тохтәң вәләт вера епләна юмел. Кашаң хуяттәмәш вәрман воныщумуттәт дәвәмәс.

Ульяна МОЛДАНОВА

Югра мүвн финно-ургат вэн мирхот вэс

Васы мэнты тылдэш 28-29-мит хэлднэн «Ёмвоши «Югра мүвн финно-ургат вэйтантусы - 2016» нэмуп вэн мирхот мэнэс. Тэм вэр Ас-угорской айдат оса тэхи ёх па «Югра лылнуутаты» оса тэхи хуятат унтасн дэштэс.

Кэт хэлд мэр мойна юхтум мир сыр-сыр лүнтуусэти, семинартн па вэнлтэти хэрэти рэпитсэйт, эмэш ванлтусэйт, кинайт па спектаклят вантсэйт.

Одёндит хэтэлдн арсыр тэхет эвэлт юхтум айдат ёх Югорской государственной университетн ёктэшсэйт. Увас мир эвет па пухэт тумпийн тэта ЮГУ кэща лэнкэр хэ Р.В. Кучин, Ёмвош кэща хот оса верэйт тэты тэхи кэща лэнкэр хэ А.А. Макаренко, «Югра лылнуутаты» оса тэхи

кэща А.В. Новьюхов, Югра мүв внутренней политикайнувас мир вэрт вантман тайты тэхийн рэпитти хэнты нэ Н.Б. Костылева, округев губернатор лэнкэр хэя нётты ими Л.А. Алфёрова па шуши мир вэна пелка ювум хуятат вэсэйт.

Вүща яснэйт юпийн Ас-угорской айдат ёх оса тэхи кэща хэ Виктор Банк айкел тэс, муй щирн округев дуваттын эвет па пухэт рэпитсэйт па муйсэр ийлуп верэйт дэштэс.

Нижневартовской

районэн вэлты айдат ёх Карина Прасина пида Корлики кэртэн «Рэтэт вэйтантусы» нэмпивер дэштэс. Тэм кэсүпсийн хэнты мир хоттел ёх арат, якат, яис путрат артшты хуята ванлтэс па ёшн вэрум яис пурмэсэйт альсэйт.

Нижневартовск вош айдат ёх вой ведты хэ емэнхэтл вэрсэйт. Тэта вүлдэхэлдн хэтэтияас, шуши мир ёршты кэсүпсэнтн кэссэйт, увас мир юнтуут вантсэйт, хүр вүсэйт па увас мир ёпдэн дэтуут вэсэйт. Ши тумпийн мойн мир пэты яххот па ванлтусы дэштэс.

Лыпэйт тылдэшн итэх Ас-угорской айдат хуятат Финляндия мүва Лахти воша VII-мит Мүвтэл вэн мирхота янхсэйт. Шата лыв айкел тэсэйт, муй щирн Югра мүвн айдат ёх вэл па хутыса рэт ясн па культура вэрт лылнуутат.

Щэлта тэм лүнэн эвет па пухэт Увас мир институт па ЮНЕСКО тэхенэн ёх унтасн «Мухрино» нэмпи научнополовой тэхия янхсэйт, мата ут Ёмвош эвэлт 30 километра Нях вош пела мэнты ёш хуват

вэл. Тэм тэхи 2009-мит одн пүншсы, лэдн мүвев-ийнжев одёндэн уша вэрты па лэрэмтты, систам муй ѹантэши мүв.

Щэлта Ас-угорской айдат ёх Ёмвош пүнчлэн вэлты вухаль мир вудац поэтики Юван Шесталов кэрта янхсэйт, лэдн лёв шэкэн тэхэл систамтты па ийлпэлти.

Кашац од шуши мир айдат хуятат Нефтеюганской район ай хопн кэсүпсия янхдэйт, лэдн ванлтэти, хуты лыв яис щирн ай хопатн янхты иши вэритлэйт. Вэйт лор тылдэшн иши-мэш кэсүпс Колагым вошн дэштэс. Эмэш яххот тэта Тром-Аган кэртэн вэлты айдат ёх ванлтэс.

Товийн округев луваттын вүлдэц ёх кэсүпсэйт дэштэс. Тэм од мет апряца Сэргхэнд па Нижневартовской районэнэн вэлты айдат ёх кэссэйт.

Шуши мир учёной ики Тимофей Молданов «Этноакадемия» нэмпивэр дэштэс. Щит пэты интэм яис вэрт яма вэты ики хэнты пухиет эмэштунты вэнш пүпие якты вэрата вэнлтэл.

Тэм ванэн Сэргхэнд

Ийлуп вэрт одёндэн путартсэйт

Финляндия мүв эвэлт юхтум ими тулмащты нэшид

районнан Төрүм юхан хәнтэт вәйтантупсы мәнәс. Тäта вәндата юум хүяттäй айдат ёх Төрүм юхан хәнтэт йис яката па арата вәнлтасат.

Сәрханл районнан вәлты айдат хәнты хә Виталий Русскин Русскинская кәрт ўшколайн вәнлтыйлтты няврәмәт күтн лўнгупсы вәрәс. Ай пушхат тäта рәт ясәнән Югра мүвев оләнән лўнгатты арат путартсат.

Нуви сәңхум район Касум воши вәлты «Нумсәнёх» нәмуп этно-культурной тäхи кәща хүяттäй няврәмәт пила йилуп ширн рәпитеттү пittsат. Интам пушхат театральной вәрата вәнлтэйлыйт. Эмаш, хуты тёпиет тәп хәнты ясәнән сыр-сыр путрат мира ванлтэллät.

Тäm няврәмәт Ёмвоша «Югра мүвн финно-угрät вәйтантупсы – 2016» нәмуп емәнхätла иши юхтылсат. Лыв ёр яснуп юрн поэт па учёной хә Юрий Вэлла хәншум «Ма анкаңкем ухшам» нәмпи путар хўват ләштум спектакль мойн мира ванлтасат. Тäm вәр пäты дыв нәмасия йис ширн хурамән ухшамат ёнтсат.

Кимит хätäлн «Югра лылнуптäты» тäхийн Ас-угорской айдат ёх вәна пелка юум хүяттäй пила вәйтантыйлсат. Актäшум хүяттäй күтэлн путартсат, муйсар йилуп вәйтантупсат па арсыр эмаш вәрәт ләштаттү мосл.

Мир хот сухnum юпийн уша йис, хуты Ас-угорской айдат ёх V-мит вәйтантупсы Нижневартовской па Сәрханл районнан пittärn ләштаттү нәмаслät. Вәнт хäрн лапат-нивайл юрн хот омасты, дәлн айдат пухат па эвет вүлән ёх вәлупсы оләнән уша ат вәрсат. Тäm вәйтантупсыя Увас мүв па

«Югра лылнуптäты» хотн

Дальний Восток эвәлт айдат хүяттäй вохты.

Щи тумпийн актäшум мир путартсат, хуты Сәрханл районнан вәлты айдат вүлән хүяттäй мулты арат хäтлата Кондинской па Советской районнан касалты рäхл. Вантэ, тäта вүләт пäты арщäхэр вәл. Мосаң, тäта вүләт лавәлты ёха кеншäк вәлты па рәпитеттү питл.

Нижневартовской районнан «Аборигенная семья» нәмпи увас хоттед ёх кäсупсы йилпatty мосл. Тäm кäсупсы яма тывл ки, округевн иши дәштаттү.

Щäлта йилуп одн Нуви сәңхум район Ваньщават кәртäн «Пүпиякты хот» вәрты, дәлн щäта вәлты айдат ёх ат вәсат, муйсар якät па арат тäm емәнхätäлн ариты па якты мосл.

Щи тумпийн тäl пурain «Йис ёх ёшн» нәмпи вәр ләштаттү. Манстэр район Приобье воши эвәлт Бежакоры – Паштар – Полнават – Ваньщават кәртät хўват кäрты ёхлän мäнты. Вантэ, тäm йисн хўл велпäслäттү ёх оләнән шимäл вәлы, мосл дәлн дыв ияха ат вәйтантыйлсат па сыр-сыр нүшайт ат түнматсат.

Щäлта актäшум вәншäк па айшäк ёх нумса юхäтсат, дәлн Ёмвоши мүвтөл «Кубок мира по биатлону» нәмпи

«Торум Мaa» тäхия мойна яңхсат

кäсупсы сухnum юпийн шуши мирлүв күтн «Вой ёша павäтты ёх кäсупсы» ләштаттү. Дәлн хәнты па вухаль хәйт увас мир лухн ат кäссат па ай пушкан эвәлт ат есäлсат. Щит шенк эмаш па хурамән кäсупсы питл. Интам мосл яма нәмты, муй арат айдат ёх кäссты лаңхал.

Щи тумпийн Югра мүв луваттыйн ўшкола-интернат вәлты няврәмәт пäты юнтуттäй ѡкäтты па мойдаты, дәлн лывела амäт тәты.

Ас-угорской айдат ёх ләштаттү «Молодёжной трудовой экологической десант» нәмпи вәр елды тәты. Вантэ, мëт ям, хән вәнт шушийн вәлты атөлт хоттед ёха па вәндата юум икета па имета айдат хүяттäй арсыр вәрәтн нётлät.

Арсыр районнан вәлты Ас-угорской айдат ёх оса тäхета яма вәты,

муй арат няврәм йилуп одн ўшкола етшуптäл, дәлн елды вәнлтыйлтты вәр оләнән щи пух муй эви яма ат вәс. Вантэ, тämхätл Петра хон воши А.И. Герцен нәмуп университеттү шуши айдат ёх пäты нәмасия целевой тäхет мäлдайт. Щäлта тäm ванян Ас-угорской айдат оса тäхи ёх па «Югра лылнуптäты» тäхия Ёмвош технолого-педагогической колледж па Медицинской академия хүяттäй пила ёш пос непека пунсат, дәлн елды и нумäсн, и вәрн вәлты па рәпитеттү.

Щи тумпийн арсыр воши эвәлт юхтум айдат ёх «Торум Мaa» нәмпи йис пурмäсат ѡкäтты па шавиты хота мойнца яңхсат. Вантэ, тäm музей 29 ол постас, щит пäты шуши эвет па пухат щив арсыр пурмäсат мойлдасат.

Ирина САМСОНОВА

Иван Иванович Канюков финно-угорской мёвэйтн па Пермской край хуши – вулан хэннехэ. Лёв ольпэн хурат па сухта пүтгэйт верты хэннехэ, Пермской край народной мастер нэмуп хэ, «Художники Кудымкара» нэмуп тэхия дэнман вэл. Ар од лёв арсыр ванлтупсэтн, касупсэтн па фестивалятн Кудымкар, Пермь, Москва, Санкт-Петербург, Сарханл, Урай па па вошатн пурмасдал мира ванлтэл. Рёт мёвлхон воши иши ар пүш лёв пурмасдал эвэлт ванлтупсэт вэрэнтсийт. Тэм пүш 60-мит ода ювмал артэн хурдал па сухта пүтгэлд эвэлт Коми-Пермяцкой краеведческой музейн «Живая глина» нэмуп ванлтупсы дэшгэйтс.

Сухта пүтгэйт верты хэ

Иван Иванович Кудымкарской район Белоево кэрт эвэлт вэл, лёв вертуут верты хотаён ёх хуши ёнмэс. Хэнты вэн анкаңкел сухта эвэлт анхт-сэнхт верас, анкел иши щитгэйт верэнтэс. Щит пыты ёшко-ла юпийн щи хэ Нижнетагильской педагогической хотн художественно-графической тэхи етшуптэс па вертуутаң хэй йис. Рэпитты питмалн мёт сыры ольпэн хурат хэншэс, ёхат 1981-мит олн Белоево хуши «Семицветик» нэмуп тэхи пүншэс, хута нявшемт сухта эвэлт пурмас верты вэнлтэл.

Иван Канюков нявшемт ашэл иты вертуут верты хуята йити лэнхалдат – Иван пухл Кунгурской художественно-промышленной хотн вэнлтыйл, Галина эвэл Нижнетагильской пединститут етшуптэти юпийн пурмас верты ненца йил. Лиза ай эвэл худна нёмэсл, муйсэр хуята лёвела йити. Щи эви хурат хэншты хошл па щитгэл ванлтупсэта вүйдэлдэйт.

И.И. Канюков пила мёт олдэн «Югра-2014» нэмуп VIII-мит Мүвтэл ремеселайт хэрн Сарханл воши вэйтантыйлсум, тэм пүш лёвэл ищимаш тэхийн Урайн шивалдэсем. Иван Иванович – коми-пермяк, лёв рёт яснэл вэлдэ па сэран ширн пүтгэргэл. Ма лёвэл коми-пермяк щирн «вүща» яснэл лупты партсем. Лёв лупас – «олат вэлэл». Щи яснэн хэнты мир «вүща вэлэты» хураспенцэн. Мүн Сорни наев коми-пермяк щирн – Зарни ань. Щирн, тэмаш яснэл эвэлт кэл, хуты финно-угорской яснэл – щит рэт мир яснэл.

– Ма Белоевской ёшколайн нявшемт пурмас верты вэнлтэлум. Мүн кэртэвн аралд пелдэх мир-щит коми-пермяк. Мүнэв коми нэмн альщадэв, рүшгэйтн пермяка альщадыюв.

Щи яснэн ияха юртсыйнэн па коми-пермяк тывас. Рёт яснэв Коми Республикийн вэлты сэранэт ясн хурасуп, тэп пүтэр сувев еша пасыр.

Нявшемт ёшколайн рёт ясн вэнлтэлдэйт. Тэп кашэн ол шимла йити питэс эви-пух, хуйтат сэран яснэн пүтгэргэл. Щи семьяйт хуши, хута вэн ёх рёт яснэн пүтгэргэл, щата айдат ёх яснэл вэлдэйт. Тэм йисн муналая иса рүш ясн сацд. Итэх сэран ёх нявшемдэл пила юлн рүш ширн пүтгэргэл, күш күтэлн рёт яснэн пэшкэлдэйт. Ар сэран нэ худна йис лэмэцхүн янхлдэйт, хэ ёх муртана щит лэмтэйдэйт. Ма тэп каш хэрэгтн щимаш лэмтутн янхлум.

Мүн мёвевн катра йис вүш эвэлт сэран мир тэса сэвты хошлдэйт. Ма нэмэслум, па мир киньши коми-пермяк мёт ям ёнтуулдэйт. Тунты пурмас иши хурамаа вэрлэв. Щитгэл арсыр музеятн вэлдэйт, щи хотайт тумпи мүн пурмаслув мирн лэтдэйт. Ольпэн хурат хэншты ёх сэранэт күтн иши вэлдэйт, тэп щимаш хуяг шимл. Ширн, коми-пермяк мёт яма сэвлдэйт, тунты, юх пурмас па сухта пүтгэйт вэрлдэйт.

Хэн эвэл-пухэт вэнлтэты пиньшэсум, иши пурмас верты вүйнчум. Мүн мёвевн вэртуутаң ёх юх эвэлт хэннехэ павой хурасаат вэрлдэйт, щитгэл посн ма юх юнтуутаат верты питсум. Интум вэнты хэс мулдас вэнтвой па тухдэнвой вэрсум. Щи юпийн сухта эвэлт пурмасаат верты питсум па щи вэра нявшемт вэнлтэты пиньшэсум. Пурмас вертыяа вурты сухта кирмаш верты тэхийн вүйдэлум. Пермской край уваас мёвн нуви сухта вэл, тэп щи ут хот питрэйт нёрты олжоп тайл, щитгэл иши сухта пила рэпитты лавэрт.

Идатн сухта эвэлт нэ па хэ аканяят верты питсум. Эмаш вантты вэс,

Р. Ользина вэрлумхур

Иван Кононов Сарханл воши 2014-мит олн

муй хурасуп лэмэцхүн арсыр финно-угорской миртэйдэйт. Мёт олдэн удмуртэйт, коми-пермякэт, карелэт, эстонцэт, мордва, хэнтэгт па вухалят вэрсум. Эхэт худьеева финно-угрэйт аканя вэрсэлдэл. Щи юпийн рүш, хэтань па башкир мир хурасуп аканяят вэрсум. Интум Кавказ, Западной Европе, Китай па Япония хуши вэлты мир аканя верты лэнхалум.

Ёмвош округа ма нядмит пүш юхатсум, мёт олдэн хэс од юхлы Нижневартовск воши вэсум. Нивл од юхлы финно-угорской миртэйт мирхотн Ёмвошн вэсум, ёхэт VII-мит па VIII-мит Мүвтэл ремеслайт вэлдум пурайн тэта вэсум. Щирн, Ёмвош округ вэлупсы арсыр олдэн вантсум. Тэм йисн тэта вэлупсы иса пасыра па яма йис. Щит пыты мэнэма эмаш уша верты вэл: шуши миртэйдэлупсы иши пасыра йис? Ма нэмэслум, шенк пасыра ён йис. Күш щиты, ма ванттэмн, шуши ёх арсыр мирхотаат па каш хэрэгтн вэлдэлдэйт. Щит ям вэр.

Пермской край хуши Югра киньши мүн нүшэя вэлдэлүү. Кудымкар хуши па вош пүнжэн вэлты кэртэйтн мир еша ямашаа вэлдэйт. Хэн мүн мёвев Пермской область пила ияха юртсыйнэн, вэлупсэв щикүш яма ён йис, иса нүшэя вэлты иши ён питсүв.

Реональда ОЛЬЗИНА

Йисэн-нэптэн хэ вэлупсы

Вэйт дор тылдэн Мегион воши «Хэтлые» нэмүп емэнхатл мэнэс. Округев арсыр ай көртэт, вэн вошт па районат эвэлт щив арсыр тэхет эвэлт хантэт па юрнат юхтыйлсэт. Ияха актшум ханнехуяят тэмийн йис вэнта шенк яма па тэса рэт яснед вэлэл. Лыв шуши мир вэлты-холты щирэлт, пүри хотпурайн верты якэт па арат вошэн мирайт едийн ванлтасэт па арисэт.

Щи емэнхатл мэнум мэр ма йисэн-нэптэн юрн хэ Павел Янчевич Айваседа пида лув вэлупсэл оданын путартсум. Павел Янчевич Варьёган көртэн пенсиян вэл па Нижневартовской район Почётной гражданин хэ нэм тайлд. Лув кашэн од мэр иимел пида иса округев вэн вошт хуватн янхлаэн па арсыр тэхетн мён шуши мир моньщлув айдат ханнехуяятата моньщлдэн, юрн па ханты ёх вэлты-холты хурасэт оданын хурамэн айкелэт вэлдэн. Щит пята лын ал хуягтн па кэццантн мён округев хуватн шенк сэмьа па яма тайльйян.

Сырыя Павел Янчевич лупас, хуты лув вэнт көртэн вүлдэ давалтды па вой-хүл велпэслэты юрн хэ хоттел хуягт хуши Варьёган көрт лепн сёма питэс. Сёма питум тылдэл па ашэл нэм, лув щирэлн, рүштэн иса юврая непек ханшы. Вантэ, щи йис одатн юрнат иса рүш ясэнэн ал хоштасэт па непек вэр ал вэйтсэт. Лув ашэл Тянча нэм тайс. Щит пята Тянчевич юкана тэм юрн хэ вэлты-холты щирэлн рүштэн йилуп Янчевич опраш нэмн юкантсы.

Шалта ма иньщас-сем, муй щирн лув елды вэлупсэл тывас.

— Павел Янчевич, еша ёшкола-интернатн вэнлтыйлты олдлан эвэлт мэттийн айкел түва?

— 1948-мит одн

ашколая вэнлтыйлты тэссыюм. Одан пурайн ханты муй рүш ясэнэн иса ал па хошсум. Щикүш ма алжем хантая вэс па мён хотэв хуши ашев юрн ясэнэн күтэвэн путартсув. Щи йисн, вантэ, па щирн вэлты иса ал рахас. Хэ хуягт унтасн мён рэт ясэнэн путартты хошсув, вэлты-холты щирлув елды тэсув. Иса мён лэнхаты щиревн вэлупсы хурасэт дэштэсув. Муй пята юхи хантум одатн шуши мирлув лыв вэлты-холты щирдал, рэт ясэндал юрэмтэй питсэт? Щит, ма нэмастемэн, щимаш ушан-сащан юхтэлиюм, хуты арсыр тыв юхтты па мирайт күтн иса ияха лылтэшсув. Тэп щит пята рэт мүвевниндээ юнкевн вэлты щир иса ал тайлув. Катра, вантэ, юрн мир иса юрн щирн вэс, ханты па — ханты щирн. Тэмаш па щирн керлум вэлупсы унтасн еша вэл шуши мирайт иса вэшлэйт. Ма юрн мир няврэмт иты, тэп интернатн ханты муй рүш яснаа вэнлтыйлсум па рэт яснэма ишилаа таака катлассум па вэлупсем хуватн лувел елды тэдэм па яма тайлем.

Сырыя Варьёган көртэн ёшкола-интернатн нялмит класс вүш вэнта вэнлтыйлсум. Күтуп ёшкола-интернат щи одатн тэп Сэргханд воши пүншман вэс. Щит пята ар няврэм Конда мүв, Сүмэвэш район, Ларьяк па араттэлн Югра мүв сыр-сыр районт эвэлт щив елды

В. ЕНОВ вэлупсыхур

вэнлтыйлты китсийт. Щи пурайн Сэргханд интернатн 120 няврэм вэс. Ма иши щи тэхийн елды вэнлтыйлсум па 1960-мит одн күтуп ёшкола етшуптасум. Елды кэт од мэр Емвош профессиональной училищайн механизатора рэпитты вэрэйт уша паватсум. Шалта Угут көрт пүнхэн вэлум Юганской вэнт юх эвэлт тэхийнеша рэпитсум па имултыйн Советской армияя рэт мүвэм лавалтды вохсыюм.

— Мэта тэхийн па хута нэн армияйн служитты питсэн?

— Армияя тэты едийн мён, айдат ёх, щи одатн ямсыева медицинской комиссийн ал па артлэсүүв. Вантэ, Будан ладь мэнум юпийн щимэл хэ хуягт Советской Союз мүв дуватн вэс. Щит пята мён худыева служитты вүсүүв. Ма Камчатка мүвн морские части пограничной войск тэхийн питсум. Щи пурайн, вантэ, нял муй вет од мэр мүвэв лавалман вэсув. Арсыр хон пелкэт вантсум. Имултны ишэн Тихой океанэн, кэтлэм пүш Чукоткай, Командорской островайт, Китай па Корея пүнхэн па Аляска нэмүп мүв лепн па түтэн хопевн тыведт-тухелт иса яхийлсув. Армияйн вэлмем одатн кашэн

вэр тэса дэштэсем па щит пята кэща ёхлумн Коммунистической партия тэхиян пирисыюм. Хэн па служитты вэрэм сухнэс, Сэргханд вошев райком партия хуши инструктор хэ щирн рэпитты вохсыюм. Щи тэхийн ма иса вэлты ал дэнхасум па щит пята Варьёган рэт көртэма хунтасум.

— Муй щирн елды нэн вэлупсы щирлэн мэнти питсэт?

— Эхэт көртэн партийной тэхи кэща 25 од мултас рэпитсум. Имем пида вет няврэм ёнмэлтсумэн. Шалта 1987-мит од вүш эвэлт Нижневартовской район сполкомэн шуши мирайт кэща вэсум па щи тэхи эвэлт пенсияя рүтүштэй мэнсум.

— «Хэтлые» емэнхатл муйсээр унтас арсыр хуягтата тэл?

— Ма щирэмн, тэмаш емэнхатл щуши айдат хуягтата па вошэн мир ёхлувэ тэмхэтл щенк мослдэт. Лыв тэтаа пүри хотпурайн верты якэт па хэлдэнтэй веритлдэт. Юрн па ханты мирнэн вэлты-холты щирэлт уша вэрдэйт. Тэмаш вэйтантупсыя вэна ювум хуягтата яхты мосл, лэлн лыв яма па тэса сыр-сыр юрн па ханты йис вэрэтаа елды айдат ёхт вэнлтасэт!

Владимир ЕНОВ

Югра мүвевн дорат систамты мосл

Ёмвош округевн 300 шурас кем дор вәл, хута йинқилдийн мөтмөстү нёңхал ул. Щи мүв сапропель нөмн альшылды. Хутыса щи ут тывал, хутысал дүелнүх вүты мосл, щи оләңдән мәнәма «Мониторинг» тәхийн мүв илпі таш вүты вулан хә, геологоразведочной партия геолог Юрий Перепелицын путартас.

Дор пәты нёңхал арсыр вәрәтн мосман вәл. Россия мүв хүббүттүйн арсыр рүтүштәттә па лекщитты тәхетн «лечебные грязи» щирн мир лекщиттәйт. Щи ут дорат эвәлт нух вүлы, щи юпийн лекщитты тәхетн мир ямалтлыйт. Шалта щи вущлах унтасн хәннекә арсыр овоштет, ўня лыптаттә єнмәлтә щир тайл, щит удобрение щирн тайты рәхл. Сапропель эвәлт хот войт дапаттә ләтут иши дәштәтлә, щи утн ар мосты витамин вәл.

Ар од мосл, дәлн дорн сапропель ат тывас, и ол мәртәп 0,1-1 миллиметр щи ут нух єнмәл. Щи эвәлт уша йил, и дор пәтын щи нёңхал яң шурас кубометра.

Тәп щата вәйтум питы нёңхал тәп лекщитты щира вүты рәхл, вантә, щит тәт федеральной госбаланса хәншсыйт. «Мониторинг» тәхи ёх ар од мәр ләнхалат щи дорат эвәлт питы ут нух вүты па сельской хозяйствапәтыләштәттә. Тәп кәща ёхн лыв щит вәртә ўнт есадсыйт. «Мониторинг» тәхи кәща хә Олег Фёдоров лупас, хуты хәлум-няд ол мәр дүв щиты рәпитет, хуты кәща ёхн лыв щи рәпараттә вәртә ўнт есадсыйт: «Мүң ин ләнхалдүв Вачлорн рәпитеттә. Сыры оләтн Добринское дорн иши мүв арталассүв па щата лекщитты питы вущлах вәйтсүв. Нял ол мәр юпийн щи дор иса турнан лап єнумсы. Шаль, щи дор иса нёрума йис. Мүң сапропель ут нух вүтәв

Сапропель арталаты щира дорн еңк пүритлә па щи ут нух вүлы

хозяйственной щира щит тәт вүты лыв ўн дәнхалат.

«Юрагидрострой» тәхи кәща ләнкәр хә Николай Заикин лупас: «Кәща ёх мүңева дорат эвәлт питы нёңхал нух вүты есаддат ки, мүн исарутьштәттә тәхета вүх таклы лекщитты ут мәтүллүв. Па сапропель мүң сельской хозяйства пәты па войт єнмәлтә пәты ләтуттә вәртә щира нух вүты пүтлүв». Ю. Перепелицын ясчәл щирн, елды щит тәт (удобренияйт па войт єнмәлтә ләтуттә) арсыр мүвәта тыныты рәхл, щит Австрия, Германия, Польша, Латвия, Италия, Франция, Арабские Эмираты па па мүвәта. Лүв лупас, хуты иса лүннәттә ки, Югра мүвевн 50-кәм миллиард кубометра щи таш вәл.

Юрий Перепелицын лупас, хуты сельской хозяйства пәты доратн нёңхал вүты вәртәп Югра мүвев кәщайт түнматты щир тайлдат. Тәм ванан лүв Олег Фёдоров пила мүв-ават даваңман рәпитеттә департамент кәща Евгений Платонов хущи яңхсән. Тәп дын партсыйцан Москва воша «ВНИИЦлесресурс» нөмпі науко-исследовательской института нәпек хәнштә па щи нүша щата түнматты. Олег Петрович лупас: «Щит Югра мүв сельской хозяйства нух алумты пәты мәтмөстү вәр. Щи эвәлт округ мир пәты йилуп рәпитеттә тәхет түвләт. Югра мүвевн дорат систама йилдат, щата аршак хүл вәлтә пүтл. Щи вәр округ мир пәты атум тәтә ўн пүтл, тәп ям вәр тәл».

Надежда НОВЬЮХОВА

«Вудаң Победа оләңән» кәсупсы сухнәс

Тәм ол вән көр тыләш 25-мит хәтл вүш эвәлт па лыпәттыләш 1-мит хәтл вәнты «Хәнты ясәң» па «Луима сәрипос» газетайңән ёх па «Югра лылнултаты» тәхи хүяттәт ияха «Вудаң Победа оләңән» нявшемәт пәты кәсупсы дәштәйләсәт.

Щи кәсупсы Вудаң дальн нух питум вәр 71 ода йиты пәта па Югра мүвевн нявшемәт ол вўранән дәштәс. Кәсупсыя 63 нявшемәт путэр муйхуркитәс, щит Ёмвош, Нуви сәңхум вош, Нуви сәңхум район Касум вош, Сүмәтвош район Тәк па Сосьва кәртән, Сәрханл район Русскинская кәрт, Ёмвош район Кышик вош,

Кондинской район Шугур кәрт хуши вәлты пушхиет. Нявшемәт хәншәт лыв рәт ёхдал оләңән, хүйтат дальн мүн рәт мүвевлавәлман вәсәт, хүйтат щи давәрт турайн ар рәпитеттәт.

Хәнты ясәңән иса әмәш пүтрат китсыйт. Жюри ёх щиты пирисәт, оләңмит тәхи холумтәс Рускинская вошн вәлты эви **Кристина Тэвлина**,

лув «Мәң нәмсывән кычем төхит» путэр хәншәс. Лув Е.В. Морус вәнләтәт неңән нётсы. Кимит тәхия питас Нуви сәңхум вошн вәлты эви **Виктория Воронова** «Щиты вәсәт кашән хотн» путэр хәншамалн, лув вела анкаңел Н.В. Шабаршина нётәс. Касум вошн вәлты эви **Диля Белкина** хәлмит тәхи холумтәс, лув «Ма сәма питсум!» стихотворения хәншәс. Лув ўңкелн С.И. Рандымовайн нётсы. Вухаль ясәңән мәт яма хәншәс **Елена Гындыбина** Сүмәтвош рай-

он Сосьва кәрт эвәлт, ух неңәла вәс С.А. Касаткина.

Хурат китум нявшемәт күтн оләңмит тәхи вўс **Кристина Покачева** Рускинская вош эвәлт, кимит – **Анна Наҳрачева** Тәк кәрт эвәлт, хәлмит – **Агата Гындыбина** Сосьва вош эвәлт.

Кәсупсыя хурат муй путрат китум нявшемәт хулыева ишаксыйт, нух питум нявшемәт флешка утәтн мойләсыйт. Кәсупсы дәштәтум ёх пүтрат па хурат китум нявшемәта вән пәмашипа луплат.

Надежда РАГИМОВА

«Тәрум юхан хәсъет» Ёмвоша юхтыйләсәт

Нявшемәт ол па 71-мит ол Вудаң Победа емәңхәтл пәты «Хәнты ясәң» па «Луима сәрипос» газетайңән рәпитеттә хүяттәт «Югра лылнултаты» оса тәхи ёх пила «С гордостью о Победе» нәмпи кәсупсы дәштәт. Дәлн Югра мүвн вәлты нявшемәт Победа емәңхәтл пәты пүтрат, стихотворенияйт, ольпәң хурат хәнты па вухаль щирн ат хәншәт.

Мәт ар щимәш рәпаратайт Сәрханл район Рускинская кәрт ўшкола-интернат вәнләтәлтә нявшемәт па «Тәрум юхан хәсъет» нәмпи газета дәштәттә пушхәт китсыйт.

Мүн редакцион хүв мәр айлат айкеләт дәштәттә нявшемәт пила рәпитетл. Тәм пушхәт вәра нумсәнәт, апраңәт па рәпата пәла сәмәнәт. Рәт ясәң түмпийн лыв шуши мир йис культураев, арәт па якәт яма вәләт. Итүша район, округ па Россия мүв дуваттыйн арсыр кәсупсәта, лўңтупсәта, вәйтантупсәта яңхәдәт. Итәх пурайн нух питләт, итәх пурайн ишәк непекәт ёша паватләт.

Тәм ванән «Югра» нәмуп телерадиокомпанияйн рәпитеттә нәнәт па икет лыв одңелн кина вәрты питсыйт. Щит

пәты тәм ол васы мәнты түләш 27-мит хәтәлн нявшемәт Ёмвош кина вәрты тәхия вохсыйт. Щата пушхәт рәтдал, рәт мүвел оләңән айкел тәсәт, щалта айт дәштәттә вәрт оләңән па иньшәссәт. Нявшемәт оләңән кина День народного единства нәмпи емәңхәтәлн, мәта ут Ас нопатты түләшн 4-мит хәтәлн постәлн, «Югра» нәмуп телевидения тәхийн вандтәс.

«Тәрум юхан хәсъет» Рускинская ўшколайн рәпитеттә хәнты ими Анжелика Орехова пила мүн хүщева мойна па юхтыйләсәт. Лыв щи түмпийн Югра мүв внутренней политикайн увас мир вәрт вантман тайты тәхи кәща хәнты хә Деомид Гришкин, «Югра лылнултаты» оса

Ияха хур вўсүв

Ишәк непекәтн мойләдыйт

тәхи вице-президент Надежда Костылева па Ас-угорской айлат ёх оса тәхи кәща Виктор Банк вәсәт. Щи хәтән «С гордостью о Победе» нәмпи кә-

супсыйн нух питум нявшемәт ишәк непекәтн па тынәң мойлупсыйн катлуптәсыйт.

Ирина САМСОНОВА

Увास мир эмäш юнтуутäт

Кашäц шуши мир хотин йис пура вёш эвэлт сыр-сыр юнтуутäт вэсät. Арсыр мёвятн па кэртäтн кашäц хоттөл ёх лёв юкан юнтуутäт тайсät. Па щитат вэн хотац хуята эвэлт нявлремäта хäшийлсät па елды хилылдад па хилнедац щи утäтн юнтсät. Итэх увास мир хотатн йис юнтуутäт тэмхäтл вэнты шивалдаты рäхл.

Хäнтэт па вухалят нявлремлд айтедн сырсыр юнтуутäт вёрты вэнлтäсät. Хэн ай хуяят мулдты юнтуут вёрл, лёв щи рёвн вэнлтäйл па уша паватл, муй щирн щит вёрты рäхл, муй пäта щи юнтуут мосл.

Итэх па мёвят эвэлт юхтум хуята путäртлät, хуты увास мир юнтуутäт хурас иса ѣн тайлдат, атма вёрман вэлдат.

Шуши мир юнтуутäт арсыр юхт, вой па хёл дёвёт, вой па васы сухт эвэлт вёрман вэлдат. Муй ёш пäтын вёс, щит эвэлт щи вёрсийт, щит ай юх пулёт, сувёт, тунты, ванши, нохрёт, кев пулёт. Катра пурайн юнтуутäта вэсät вой па хёл лёв шükät, васы ух сухт, ухдал, тухдадл па шүнкäт.

Шэхтут лыпят муй па турн варс эвэлт версы. Щит унтасн васы муй па вой тур сыйн ўвты рäхс. Ай пушхäт пäта немасия

Надежда Гришкина ёнтуут аканят, Түкъякäц кэрт

юнтуутäт вёрсийт. Тунты муй па хёл вэнт тухлän вой хирлыгия кев шükät, пушкан сэля пуныйлдсы. Щи юнтуутн, мäттэ, нявлрем давэлдман тайс. Щи тумпи щи юнтуутäт сий вўранцэн вэн хуята вэйтсät, мäта тäхийн пушхел юнта. Мет ай нявлремäт пäта сий верты юнтуут вёрантс, щит похёл хурасуп ента ай юх лакие. Йщиты кütлупн кät ай вўсие тайл, щи вўсиеңэн хёват сухум талдь. Щи ента лакие сухум элты ёша вўты мосл па ентай лäрнäлт, ёшнэн еша ияха тэты. Щäлта ёшнэн кätнатэты па щи похёл хурасуп ут эвэлт сий сащты питл. Тäm юнтуут ай пушхäтн шенк мосман тайлы. И па ай ёх пäта мости ут, щит енёт. Ента юх лакие хуши ай вўсие пуратл. Щи вўса ваш нюлэн юх лоныцлтäл, илта ваншäк, нёмäлтä хёвшäк. Па щи юнтуутши ваш нюлн пäсана муй па хот хäрыя омсäлдь па ентай дäрнäлтни пиньшäл. Щи юпийн щи енёт ёслумлд па лёв саттэла щи ларийл.

И.К. Фирсова нявлремäта шуши мир юнтуутäт ванлтäл

Пухт пäта вёрты юнтуутäт хэлум щира ортты рäхл. Щит вэнтвой ведпäслäты юнтуутäт, вўлытäты пäта ёнкäт па хёл велты пурмäсät. Щиты айлат ёх уша вёрсät, муй щирн ашилд па яйлал ведпäслäсät, рыпаклäсät па вёлэт тайс.

Вёртутац хäнты не Надежда Гришкина айлат олдад олднэн щиты путäртл:

— Эвет пäтамётмости па вудац юнтуут, щит акань вёс. Хäнты аканят венш ѣн тайлдат. Аканя венш хäншты ки, лёв лыцна йил па хäннэхуята шэктэл. Ай эвие аканьн ѣнкелн муй щащелн-аңкаңелн вёрантс. Щäлта вэншäка йиталн лёв саттэла акань ёнтäс. Эвие аканьдал ернасäти, хурамäти ёнтäлэ, сэвишнэн вёрсэлэ, сакн талдäлэ. Щиты лёв ёнтасты па сак талты вэнлтäйлдэс.

Россия народной мастер не Ираида Григорьевна Неттина лупайл, хуты кашäц эви аканьн юнты пäта нёмасия пурмäсät тайс, щит ай

шäшкан хирят, сырсыр хурамäт. Акань пäта усум хир, ланкуп ёнтс, ан-сэн вёрсы. Щиты юнтоман эвиет ѣнки па не вёрят олднэн уша павац. Эви акань пила юнты щир эвэлт уша вёрты рäхс, муйсäр ѣнкия па ненца йил.

Хäнты пушхäт юнтоман шуши мир вэлупсыя вэнлдат, така па апрäна йилд. Камн юнтоман, лыв nemäлт ут эвэлт ѣн пälтв вэнлтäйлдат, шимл кäшилдат. Нявлремäт уша вёрлät, хуты мёв-ават давэлдман тайты мосл, лэваса вой-хёл велты ѣн рäхл. Хуты вэнтэн хэслы-сыйлы янхты мосл, лэлн вой-хёла турас ал вёрты. Увास мир юнтуутäт шуши нявлремäт пäта вэн эмäш па уйтэлдат. Пушхäт вешката, нумсäна-сащäна, рэпата пёлс сämäца, арташты хуята йилдат.

**Ирина
ФИРСОВА,
Нуви сэнхум вош**

**Хäнты ясäна
тулмаштäс
Надежда ВАХ**

**Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№21 (3465), 10.11.2016**

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных
и внешних связей Ханты-
Мансийского автономного
округа – Югры

Редакция

Главный редактор –
Решетникова Р.Г.
Телефон (3467)33-36-82

Заместитель главного
редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467)33-24-02

Ответственный секретарь –
Рагимова Н.В.
Телефон (3467)33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г.Ханты-Мансийск,
ул.Комсомольская, 31
тел./факс (3467)33-17-52

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:
ООО «Новости Югры-
Производство» г. Сургут,
ул.Маяковского 14.

Подписано в печать:

по графику 10.11.2016 г.
в 9.00.; фактически
10.11.2016 г. в 9.00.

Индексы **04393, 54393**
Тираж **2210** экз. Заказ 1955
Цена свободная

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере
связи, информационных

технологий и массовых
коммуникаций по
Тюменской области, ХМАО-
Югре и ЯНАО. Свидетельство
о регистрации ПИ №ТУ 72-
00796 от 23 января 2013г.

Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает точку
зрения
редакции.

И. Фирсова китумхурнэн